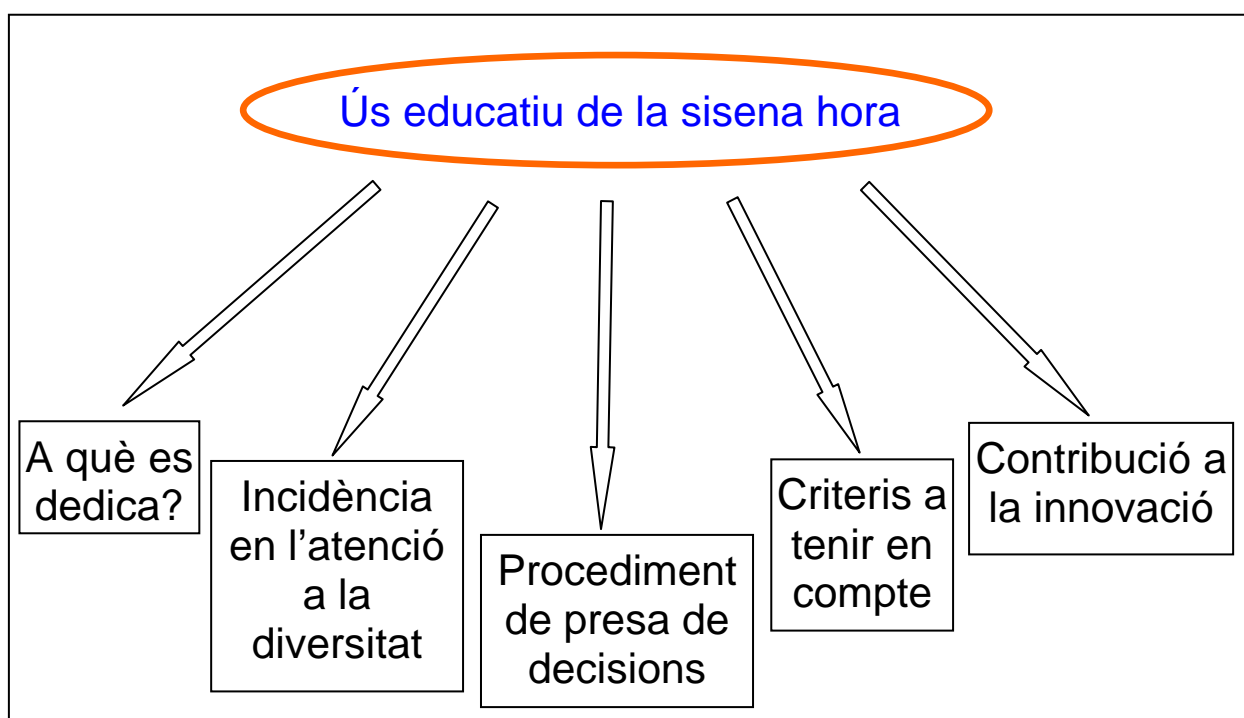

4.1. Ús educatiu de la sisena hora.

Per molt enrenou social i organitzatiu que hagi portat, l'objectiu bàsic de la sisena hora és educatiu i, per tant, aquest ha estat un dels aspectes al quals s'ha dedicat una atenció preferent. En termes generals, tanmateix, no és l'aspecte que ha generat més preocupació als centres.

“En aquest punt, pràcticament tothom coincideix en dir que aquesta va ser la part fàcil de la sisena hora”. (36)

El fet que es consideri la “part fàcil” no significa que no portés feina. Són múltiples els aspectes a considerar en relació a aquesta qüestió: el contingut educatiu, la manera com es va determinar, la contribució a la innovació educativa. Vegem-los a l'esquema gràfic.

20. Factors a considerar en l'ús educatiu de la sisena hora

4.1.1. Què es fa a la sisena hora?

La primera pregunta (ítem número 10) del qüestionari es destina a conèixer a què es dedica la sisena hora? Es demana que s'esmentin cinc aspectes amb la denominació habitual (fins un màxim de 40 caràcters) i una breu caracterització (fins a 150 caràcters). El nombre total d'aportacions vàlides ha estat de 1813, s'articulen en 11 categories.

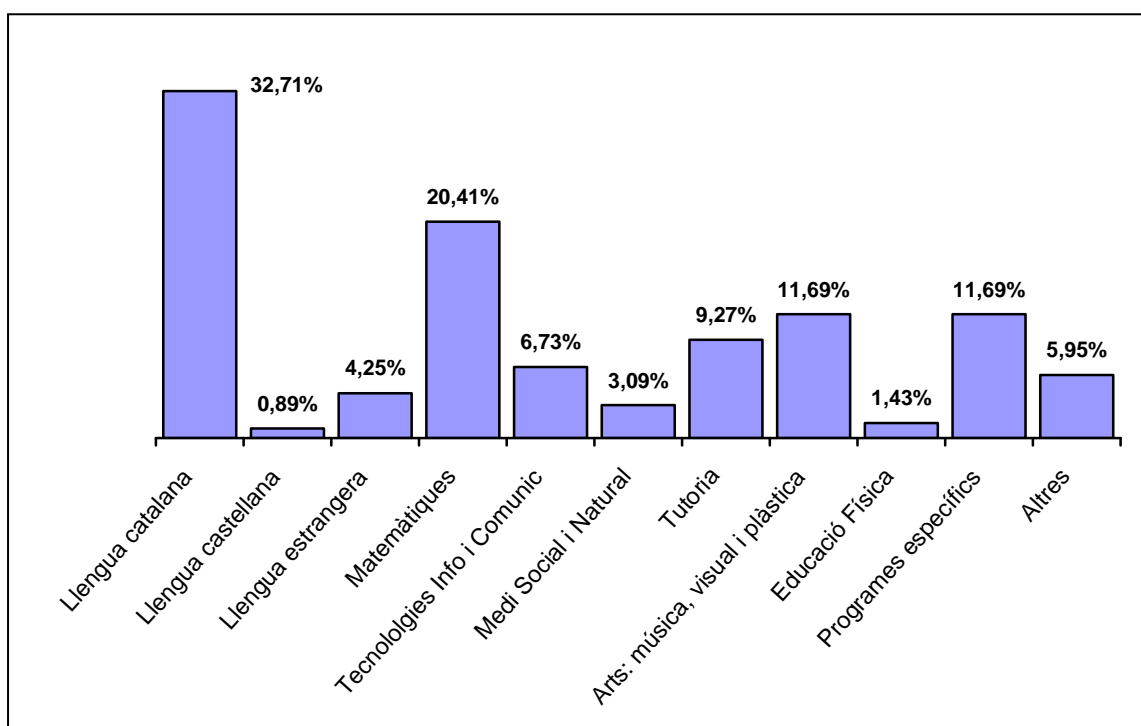
La feina de categorització no ha estat fàcil. Heus ací alguns dels dilemes davant dels quals ha calgut prendre opció:

a) Hi ha un nombre considerable de respostes complexes. Apareixen quan a la sisena hora s’hi duen a terme activitats diverses. Vegem-ne un parell d’exemples: a la resposta 225a s’hi llegeix “La classe partida per fer mates/llengua manipulativa i anglès/informàtica”; més endavant, a la núm. 333a hi trobem: “Informàtica, laboratori, anglès oral, estructures matemàtiques, natació”. En aquests casos s’opta per ampliar el nombre de respostes, generant tantes categories com respostes es donen.

b) Les respostes que fan referència a aspectes lingüístics com “Lectura”, “Expressió oral”, “Jocs de paraules”, etc. les hem assignades a la categoria “Llengua catalana”. Únicament es comptabilitzen a la categoria “Llengua castellana” quan s’hi fa referència d’una manera explícita. A tall d’exemple, a la resposta 281a “Sessions de lectura en llengua catalana i castellana”

c) En un nombre considerable de respostes no es fa referència a l’activitat que s’hi fa sinó a la modalitat organitzativa: “racons”, “tallers”, “grups flexibles”, etc. No són tingudes en compte en la categorització.

d) A l’hora d’assignar una etiqueta identificadora a cadascuna de les categories hem optat per fer referència a una àrea curricular: “Matemàtiques” o bé “Anglès” en comptes dels quatre grans àmbits de competències assenyalats a 2.3.3. Així, sota l’etiqueta Llengua catalana s’hi aixopluguen activitats de “Comprensió lectora” i d’“Expressió oral i escrita” però, també, “Jocs de paraules”, “Biblioteca” o “Representacions”.

L'observació dels resultats percentuals que corresponen a cadascuna de les categories (Quadre 21) permet concloure que se n'ha fet un ús divers que, d'una banda, dóna cabuda a múltiples projectes i iniciatives dels centres i, de l'altra, recull les intencions bàsiques que en van presidir la instauració (Cf. 2.3.3.). Dins de cada categoria s'hi identifiquen algunes tendències que permetrien l'establiment de subcategories. Ara per ara, tanmateix, ens limitem a fer-ne una descripció genèrica. Una anàlisi més detallada es durà a terme en futurs treballs (Teixidó i Planas de Farners, 2007).

La major part del treball de la sisena hora es dedica al desenvolupament dels quatre àmbits competencials prioritaris. Tots plegats recullen el 65% del total d'aportacions.

a) La categoria **llengua catalana** (32,71%) inclou les dues competències lingüístiques bàsiques que es pretenen potenciar: l'hàbit lector (hi ha més de 300 respostes que hi fan referència, sovint amb la denominació genèrica "Biblioteca") i l'expressió oral. Cal remarcar que ambdues es troben estretament interconnectades amb els projectes d'innovació (PuntEdu) que es duen a terme a un nombre considerable de centres. També es dedica a la millora de l'expressió escrita (incloent-hi l'ortografia) i a activitats lingüístiques de diversa índole que es fan a partir de jocs, contes, poemes, etc.

b) El treball de **matemàtiques** (20,41%) es dedica fonamentalment al càlcul, a la resolució de problemes i a la realització de jocs i entreteniments matemàtics. També apareixen, en menor mesura, altres aspectes com la geometria i mesura o bé el reforç de matemàtiques.

c) Les activitats d'**educació artística** (11,69%) que es duen a terme a la sisena hora són, fonamentalment, d'educació visual i plàstica i d'expressió musical. D'una manera més concreta, hi trobem també el cant coral, l'expressió corporal, el circ, etc.

Altres destinacions de la sisena hora que també presenten percentatges d'ocurrència rellevants són:

d) La sisena hora ha possibilitat la consolidació de l'hora de **tutoria** (9,27%), entesa com un espai amb entitat pròpia dedicat a tractar aspectes del funcionament quotidià del grup, educació socioemocional, desenvolupament de competències socials, educació en valors, foment de la convivència, mediació i resolució de conflictes, assemblea d'alumnes, etc.

e) Les **Noves Tecnologies de la Informació i la Comunicació** (6,73%) constitueixen un àmbit en expansió a la societat i a les escoles que es troba instal·lat en l'etern debat entre el caire aplicat i els coneixements bàsics. Des d'aquesta perspectiva, la sisena hora ha suposat una oportunitat per dotar-lo d'entitat pròpia.

f) El treball específic de **llengües estrangeres** (4,25%), fonamentalment l'anglès, s'ha destinat primordialment a l'expressió i el llenguatge oral a través

de textos, jocs, cançons, etc. En alguns centres es duu a terme en grups reduïts a l'empar d'un programa d'innovació.

g) A la categoria de **projectes o programes específics** (3,58%) s'hi barregen iniciatives molt diverses entre si (que amb tota seguretat inclouen activitats de comprensió, d'expressió, de tutoria, etc.) que responen a un programa específic amb un notable grau d'arrelament a les escoles. A tall d'exemple, el projecte de Filosofia 3/18, el PAI (Projecte Activació de la Intel·ligència), Projecte d'Educació en Valors, etc.

h) La major part de les activitats de sisena hora englobades en la categoria de **coneixement del medi natural i social** (3,09%) corresponen a activitats d'experimentació realitzades al laboratori de ciències i a sortides d'observació de l'entorn.

i) Finalment, les categories de **llengua castellana i educació física** presenten percentatges inferiors als 2%.

En efectuar l'anàlisi dels diversos usos de la sisena hora s'observen diversos criteris pel que fa a les denominacions que s'utilitzen per referir-s'hi. La majoria són descriptives d'allò que s'hi fa, tot fent referència a una àrea curricular (matemàtiques, anglès; català, etc.), a una habilitat (càlcul mental, expressió oral, raonament lògic...), a un àmbit de treball (biblioteca, TIC, taller d'audiovisuals, teatre, coral, piscina...) o a un projecte específic (Filosofia 3/18, MUS-E, PAI, jocs del món, hort...). En destaquen algunes denominacions com "calaix de sastre", "el protagonista", "fem divendres", "rotllana", "penso i faig", "ritmes i sons", "gaudim representant" que posen de manifest la intenció de buscar etiquetes originals que, alhora, siguin significatives per als nens i nenes

"(...) nosaltres ens vàrem reunir per cicles i un cop decidit el que hi faríem vam cercar algun títol que ho fes atractiu i cridés l'atenció, a l'estil del marketing, i per exemple a l'hora de teatre li hem posat "Comunica't" ". (19)

La iniciativa és lloable per bé que cal vetllar perquè es dugui a terme amb seriositat. Altrament, es corre el risc que es torni a repetir el que va succeir amb els crèdits variables a secundària.

"Això em recorda el meu temps a secundària, amb els crèdits variables que es feien cada tres mesos, que triaven els alumnes a partir del títol i poca cosa més (entre altres coses perquè ni el mestre sabia ben bé què caram hi faria!)". (19)

Es tracta d'un risc a evitar que es troba directament relacionat amb la idea que cadascú es formi del concepte "hora d'ampliació" (Cf. 2.4.4. i 4.9.1.a.)

4.1.2. Incidència de la sisena hora en l'atenció a la diversitat.

Un dels principals arguments de qualitat (Cf. 2.2.1.) fa referència a l'increment de les hores per a atendre la diversitat de l'alumnat. Per algunes persones, aquesta és una qüestió que no admet discussió

“A la meua escola un 70% de l'horari del nen és en grups reduïts (màxim de 14 nens / grup)”. (6)

“A primària tenim un 33% de l'horari dels nens amb desdoblament de grups”. (6)

Per a d'altres, en canvi, l'èmfasi no s'ha de posar en la possibilitat de treballar amb grups reduïts sinó en el nombre d'hores de què es disposa per fer-ho. En aquest punt, consideren que la posada en marxa de la sisena hora ha suposat un pas enrere; sostenen que el nombre d'hores de treball en grup reduït ha sofert una disminució amb la posada en marxa de la sisena hora. Els motius són diversos: l'augment de la complexitat organitzativa ha dificultat la programació d'hores de suport i desdoblament; la prioritització d'un horari de substitucions o, simplement, la pressió per l'adopció d'un horari de 23 h. per tothom

“Amb l'aplicació de la sisena hora un centre considera que ha perdut hores per fer desdoblament i agrupaments flexibles”. (14)

“Les dificultats varen aparèixer a l'hora de compaginar les activitats programades i el professorat que les portaria a terme perquè fem tallers entre nivells i cicles i... és clar! es necessiten mestres. El problema que ha sorgit és que queden poques hores de suport”. (28)

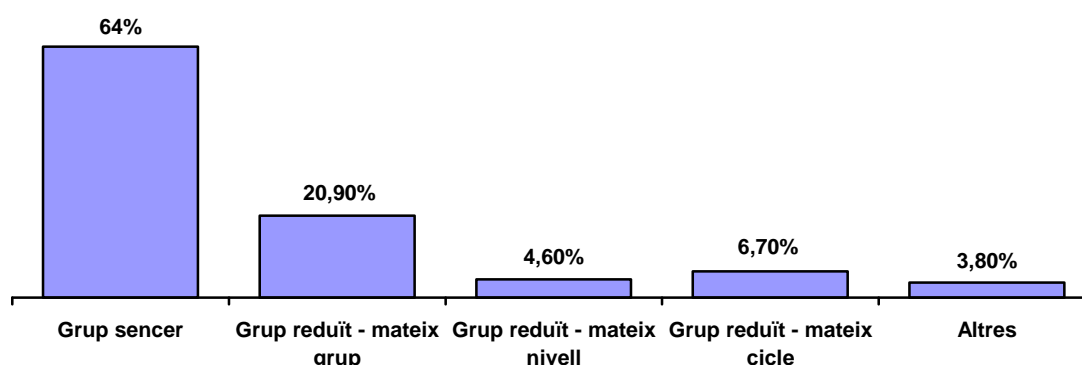
Quan es planteja **la incidència que ha tingut la sisena hora en el nombre d'hores de treball en grups reduïts**, la majoria (43,8%) considera que s'ha mantingut estable.

“En general es poden fer les mateixes hores de suport o desdoblament que el curs anterior. En alguns casos, alguna de més”. (22)

“En relació a l'atenció a la diversitat l'opinió majoritària era que no havia canviat substancialment, que s'atenia les necessitats dels infants durant la sisena hora com a totes les hores “normals” ”. (19)

A poca distància (39,9%) s'hi situen els qui consideren que hi ha hagut un augment. Només un 16,2% consideren que ha disminuït el nombre d'hores de treball en grup reduït.

La **modalitat d'agrupament d'alumnes** que predomina a la sisena hora és el grup sencer, en un 64% dels casos. El 32,2% es duu a terme en grups reduïts que poden formar-se amb alumnes d'un mateix grup (20,9%), d'un mateix nivell (4,6%) o d'un mateix cicle (6,7%).

22. Modalitats d'agrupament d'alumnes a la sisena hora

En darrer lloc, un 3,8% assenyala altres modalitats d'agrupament que responen a les peculiaritats del centre: "grups de nivell", "grup de cicle", "desdoblaments en el mateix grup", "barreja de nens de 1er, 2on i 3er", "grups multicurs", "grup gran amb diferents nivells", "grups intercicles"...

Docents de sisena hora. Un dels aspectes en els quals es va posar especial èmfasi en la posada en marxa fou la conveniència que el tutor assumís la major part de les "sisenes hores" per tal d'afermar la seva vinculació al grup i, també, per evitar l'increment del nombre de mestres (Cf. 4.9.1.f.). Els resultats posen de manifest que 6,5 de cada 10 sisenes hores les fa el tutor.

64,6%	Tutor/a del grup
16,7%	Mestre que fa classe a tot el grup
6,9%	Mestre que fa classe a una part del grup
2,6%	Mestre que no fa classe al grup
6,9%	Dos mestres alhora
2,3%	Altres possibilitats

23. Vinculació al grup dels mestres que fan sisena hora

La tendència general que s'observa en les respostes de l'opció oberta apunta, també, cap a la vinculació al tutor, tot combinant-la amb la intervenció d'altres mestres: "el tutor i un mestre que imparteix classe al grup", "tres mestres (un és el tutor)", "mestre que imparteix docència al cicle", "tallers de cicle amb més de 6 mestres per tot el cicle". També hi apareixen, però, respostes orientades vers l'especialització: "mestra de música", "mestre especialista itinerant de la ZER", "bibliotecària"...

4.1.3. Procediment per a la presa de decisions.

Els procediments que s'han seguit per a la delimitació del contingut educatiu de la sisena hora són notablement diversos: en alguns centres es produí un debat profund a nivell de claustre, en d'altres es va vehicular a través de l'equip de coordinació, en d'altres ho va decidir l'equip directiu i en d'altres ni tant sols es van plantejar la manera de fer-ho. Entre els factors que contribueixen a explicar aquest ventall de procediments hi trobem el tamany del centre

"A la nostra escola som un claustre nombrós (més de cinquanta mestres). Ho vam tractar a través de les coordinacions pedagògiques durant el curs passat i, finalment, ho va aprovar el Claustre". (27)

la precipitació amb la que es va haver de decidir

“La dificultat més gran ha estat la precipitació. Tal i com s’ha implementat la sisena hora (els mestres es queixen que tard i sense informació) i donat que han disminuït les jornades sense alumnes al setembre, no hi ha hagut temps suficient per a fer una reflexió en profunditat o al menys més acurada (...) Els mestres tenen la sensació d’anar fent sobre la marxa”. (13)

les circumstàncies específiques de cada centre

“Una de les escoles és de nova creació; funciona des del curs passat. Tenen dues aules de primer, dues de segon, una de tercer, una de quart i el cinquè i el sisè en la mateixa aula. Això ha comportat que els recursos humans, bé sigui amb reforços o dividint el grup en dos, s’hagin abocat en aquests dos nivells”. (7)

i, en darrer terme, les diverses concepcions i els diversos graus de consolidació de la cultura participativa. En alguns casos es van dur a terme procediments altament participatius

“A la majoria d’escoles la proposta surt de l’equip directiu envers l’equip de coordinadors, aquests ho entomen i ho passen a l’equip de cicle, les aportacions tornen a l’equip de coordinadors i d’aquí un altre cop a l’equip directiu”. (14)

en d’altres, en canvi, les decisions es van prendre d’una manera unilateral

“En una escola molt nombrosa i davant la dificultat que preveia l’equip directiu d’arribar a un consens, va decidir ell mateix què, qui i com s’utilitzava aquesta sisena hora”. (27)

“A un dels centres la proposta es va fer directament de l’equip directiu al claustre i aquest la va acceptar: *“Tenim un Claustre molt obediènt, tenen clar quina és la feina de l’equip directiu i quina la dels mestres”* .(14)

Segui quin sigui el procediment adoptat, hi ha coincidència a assenyalar el paper clau de l’equip directiu

“L’equip directiu va elaborar les propostes i es van debatre al claustre” (12)

“L’equip directiu va fer una proposta tenint en compte la resolució 20.06.06 (instruccions del Departament), i es van incorporar les aportacions del claustre” (21)

i, també, entorn de la conveniència de propiciar la participació de l’equip de coordinació i dels cicles, en un procés complex que admet algunes variants

“L’Equip Directiu i els coordinadors de cicle van realitzar unes primeres línies de desplegament de la sisena hora. (...) Després es va passar la discussió als cicles. Quan cada cicle va decidir què fer, es va fer un Claustre on es van concretar els continguts per a cada cicle. (...) També es va decidir qui feia la sisena hora”. (27)

“L’equip directiu fa una primera proposta de continguts i metodologia de la sisena hora. Al claustre es fa el debat i s’aprova. Els cicles fan la concreció”. (29)

En termes generals, les aportacions anteriors posen de manifest la necessitat d’articular un procediment, transparent i democràtic, de presa de decisions en relació a la sisena hora. Les circumstàncies en les que va haver de fer-se (tant per la precipitació, com per la informació amb què es comptava, com per l’actitud d’animadversió envers el canvi d’alguns docents i directius...) no van ser les més propícies i per tant, cada centre ho va fer com va poder i com va saber. El coneixement adquirit durant aquest primer any hauria de

contribuir a plantejar processos de presa de decisions més racionals i fonamentats.

4.1.4. Criteris seguits en la delimitació del contingut.

Un cop feta una descripció panoràmica del que es fa a la sisena hora sembla el moment oportú per conèixer els criteris que van tenir en compte els claustres a l'hora d'establir-ne els continguts. Alguns centres van considerar els **principis generals** que havien de presidir-ne la delimitació. En alguns casos, es posa de manifest la conveniència de partir de les necessitats dels alumnes i no pas dels interessos del mestres

“La implantació de la sisena hora es va treballar al claustre a partir de principis, no de privilegis. Evidentment aquests principis es refereixen a principis pedagògics i després organitzatius”. (14)

en d'altres casos, es consideren els principis a tenir en compte en la programació i la realització de les activitats

“(…) tots a l'escola vam tenir molt clar que la sisena hora havia de tenir una característica comuna a tots els nivells
--“Més deures, NO!!”.

L'assentiment a la taula va ser unànime. La sisena hora no havia de significar, en cap cas, més deures a casa. En tot cas, va comentar algú, havia de propiciar-ne una disminució ja que introduïa formes noves d'organització i gestió del temps que milloraven el rendiment i possibilitava que els alumnes arribessin a casa amb els deures acabats o quasi fets”. (18)

Aquests intents d'establir uns postulats bàsics d'acceptació generalitzada (bé siguin els que s'han citat a tall d'exemple o d'altres) remetent a la idea dels plantejaments institucionals, assumits per tota l'escola.

“Vam agafar com a criteri pedagògic primordial el tractament unitari de l'escola: la transversalitat. D'aquesta manera, tota l'escola a la mateixa hora fa la mateixa activitat (evidentment a diferents nivells). Aquesta situació es dona amb la biblioteca, sigui a l'aula o d'escola. Tota l'escola té la mateixa hora assignada i tots els alumnes del centre realitzen la mateixa activitat. Això vol dir que hi ha franges horàries que necessiten que tots els mestres siguin a l'escola i, per tant, ningú té hora lliure o de dedicació al centre per poder fer substitucions”. (15)

Els principals **criteris que s'han tingut en compte** en la delimitació del contingut educatiu de la sisena hora han estat:

a) Les indicacions donades pel Departament d'Educació (2006b), és a dir, el desenvolupament de l'hàbit lector, la comunicació oral, les estratègies matemàtiques i la sensibilitat artística.

“Una directora va deixar anar una expressió molt col·loquial en referir-se al contingut que s'hauria de fer en aquesta sisena hora tot fent referència a les orientacions del departament, a les instruccions d'inici de curs i a la “literatura” que s'ha anat produint al llarg d'aquest darrer any...

-- Són faves contades! Llengua i mates; consolidar les instrumentals. Si tu vols, canviant el punt de vista, però s'ha d'apretar en llengua i mates”. (18)

b) Els resultats de les proves de competències bàsiques dels alumnes de quart curs de primària

“A les escoles amb Pla Educatiu d'Entorn, en general, els resultats en les proves de les competències bàsiques són baixos. Aquest és un fet determinant a l'hora de decidir el contingut educatiu de la sisena hora en aquest tipus d'escoles”. (20)

“Per decidir els continguts educatius es van tenir en compte els aspectes a millorar recollits a la Memòria i, especialment, els resultats de les competències bàsiques (llengua, mates, coneixement del medi, anglès)” (30)

“També ha sorgit el tema de les competències bàsiques com a un punt a tenir en compte en l'establiment de la sisena hora. (...) Les competències bàsiques en les àrees instrumentals cal que siguin assolides per tots els infants i la sisena hora hauria de permetre arribar-hi a un major nombre d'alumnes”. (19)

c) Les inquietuds del claustre.

“Hem aprofitat per introduir l'assemblea, estratègies de càlcul, el Projecte Filosofia 3-12, animació a la lectura i més hores de música o plàstica segons els cicles, i hem incrementat l'horari d'informàtica”. (30)

d) Necessitats específiques

“En escoles on hi ha molta immigració s'ha aprofitat la sisena hora per treballar l'expressió oral del català mitjançant aprenentatges significatius: amb tallers de teatre, d'endevinalles, de contes, etc.”. (15)

e) Treballs que ja s'estaven fent parcialment però calia més temps per sistematitzar-los

“Molts mestres sempre es queixaven que dels llibres de text que utilitzem, quedaven moltes experiències, suggeriments, treballs en grup, activitats d'ampliació, recerca en pàgines web, recursos TIC... sense fer per manca de temps. Aquest va ser el punt de partida. Tots vam fer un buidat de les activitats proposades per les editorials que no es realitzaven i que podien donar cos a una programació relacionada amb el currículum que ja es feia i derivar-ho a la sisena hora. I va anar perfecte!!”. (111)

“Abans de la sisena hora ja es feien continguts que podien ser considerats com els recomanats per sisena hora: projectes de treball, racons de matemàtiques, grup partit a la mediateca, el laboratori i l'aula d'informàtica, francès a CS...”. (12)

f) Iniciatives arrelades al context

“Hi ha una escola situada en una zona on el joc de bitlles i la petanca formen part de la història del poble. Abans de la 6a hora els avis del poble feien alguna demostració als alumnes de Primària amb l'objectiu que la tradició no es perdés, però no n'hi havia prou. Ara amb la 6a hora la participació de col·lectius com el casal d'avis en el procés educatiu dels infants, tot fent un programa de jocs de bitlles i petanca, ha comportat una possibilitat de revifament pels jocs tradicionals de la zona, il·lusió en els avis i respecte dels infants envers ells”. (8)

D'entre tots, una pràctica prou generalitzada ha consistit a **donar entitat pròpia a alguns projectes o activitats que ja s'estaven duent a terme** sense que en quedés constància a la programació anual ni a l'horari. La sisena hora ha permès continuar fent l'activitat i, alhora, restituir les hores que s'hi dedicaven a l'àrea curricular a la que, suposadament, es vinculava (per bé que, en la major part de les ocasions, es duia a terme d'una manera autònoma)

“Nosaltres tenim un projecte de resolució de problemes que abans de la 6a h es feia dins l'àrea de matemàtiques, cosa que provocava que no tot el professorat estigués per la labor de treballar-lo amb l'excusa que alientia acabar el temari. Ara, amb la 6a h no hi ha excuses per no treballar-lo amb els alumnes. Crec que s'ha descongestionat al mestre”. (8)

“En alguns casos eren continguts que ja es feien a l'escola : Biblioteca. Tallers... esgarrapant hores del currículum. La sisena hora ens permet fer-ho de manera més sistemàtica i “retornar” a algunes matèries (E. Física, Plàstica...) el temps previst a la normativa”. (30)

“Un centre, que té un pla d'innovació de música i dansa, havia introduït més hores i, per tant, no acabava de complir les hores de currículum. Aleshores, es va parlar amb els cicles i, amb els horaris oficials a la mà, cada cicle va revisar les hores que faltaven de les diferents àrees per complir el currículum. Llavors es va marcar com a sisena hora allò que ja es feia abans a costa d'hores d'algunes àrees curriculars”. (15)

En termes generals, tenint en compte el poc temps del qual van disposar i els condicionants i les singularitats que concorren en cada cas, els centres han seguit els criteris que han considerat més oportuns a l'hora d'establir els continguts de la sisena hora. En alguns casos, el resultat és extremadament feble atès que no hi cap mena de compromís explícit del centre; en d'altres casos (l'escola de Matadepera n'és un exemple) els acords finals denoten un alt grau de maduresa institucional i de responsabilitat en l'establiment dels criteris reguladors i en la programació de les activitats. Els equips directius tenen consciència d'aquesta mancança i, tot i el poc temps transcorregut, expressen una **preocupació incipient per la vertebració de la sisena hora en un projecte d'escola**

“De moment no hi ha un plantejament vertebrador de continguts, sinó més aviat per àrees. (...) Tot i que gairebé a totes les escoles hi ha coincidència entre els diversos Cicles a fer una hora més de Llengua o de Matemàtiques... això no vol dir que hi hagi un plantejament curricular de dalt a baix”. (17)

4.1.5. Contribució a la innovació.

Des d'un punt de vista discursiu, hi ha una notable coincidència entre els participants als GdD a destacar la potencialitat de la sisena hora en l'impuls de la innovació educativa. Els arguments adduïts coincideixen notablement amb els exposats a 2.1.3.

“La idea d'aprofitar la sisena hora per introduir canvis metodològics és present en diferents centres. El fet que hi hagi dos mestres amb un grup classe, no necessàriament en hores de llengua i matemàtiques, es força comú; en un centre, a les hores de plàstica hi ha dos mestres dins l'aula; en un altre, s'ajunten dos grups de nivell per fer música i educació física conjuntament,...”. (15)

“En algunes àrees, el fet de disposar de més temps ha facilitat la introducció d'activitats més pràctiques. Així per exemple s'ha introduït el treball per projectes a tot els nivells. Es troba més temps per a la reflexió pedagògica.” (23)

“Aquesta 6a h ha permès introduir noves metodologies (...) Ha obligat a tot el professorat a buscar estratègies innovadores i a utilitzar-ne altres que estaven una mica aparcades, per tal de dinamitzar els continguts, fer-los més atractius i evitar, així, el cansament i el desencís de l'alumnat”. (28)

Tanmateix, sembla que es tracta de creences, d'idees preconcebudes o de manifestacions esporàdiques, més que no pas d'una realitat viscuda. En part, això pot ser degut a la novetat de la mesura

“Aquest curs ha estat d'adaptació a la nova realitat per part de tots, no obstant això, ha facilitat el treball de noves estratègies”. (37)

però, fonamentalment, perquè la predisposició a la innovació educativa no es pot vincular a una hora diària. Cal una actitud favorable, una predisposició a conèixer i a experimentar, que és inherent a cada mestre i a cada centre

“Depèn molt de les persones. Els mestres hi tenim molt a dir i a fer. El plantejament de la sisena hora és perquè sigui així. Depèn també de les habilitats de cada persona a l'hora de tirar endavant una proposta o un projecte”. (37)

“Sempre hi ha el tarannà de cada mestre. Hi ha des del mestre que diu: A mi no m'agrada i no m'ha agradat mai aquest contingut o activitat, al mestre que diu: A mi sempre m'ha agradat i ara el puc fer”. (26)

“Respecte si la sisena hora ha aportat metodologies innovadores, en el nostre cas, no: continuem fent el que ja fèiem. Som una escola molt dinàmica i innovadora. Hem guanyat temps per a fer-ho..., possiblement, ho fem amb més tranquil·litat”. (31)

Es detecten algunes **incongruències o contradiccions** pel que fa a la relació entre innovació i formació i, també, en la coordinació del professorat. Sembla que hi ha un consens generalitzat a acceptar que la formació en centres constitueix un poderós motor d'innovació i, paradoxalment, la sisena hora introdueix dificultats per dur-la a terme.

“Per a la introducció d'estratègies renovadores és importantíssima la formació en centre. El model de formació que seguien força centres (on tot el claustre sencer hi participava) és molt difícil de dur a terme amb la sisena hora tenint, només, una hora de descans. Altres anys, si no era possible fer-la al migdia, es feia a la tarda i tothom s'hi quedava. Ara, en lliurar els mestres en tardes diferents, això ja no es pot fer perquè el claustre no hi està d'acord”. (13)

o, també, que la innovació no ha de respondre únicament a la iniciativa d'una persona aïllada sinó que convé que es basi en el treball en equip del professorat

“En relació a aquest punt, hi ha contradiccions: tenim més temps amb els alumnes, però menys temps de coordinació dels mestres pel debat i reflexió”. (26)

En termes generals, sembla que predomina una actitud de prudència en relació a la capacitat de mobilització per a la innovació de la sisena hora. En darrera instància, es tracta d'una disquisició bizantina atès que l'objectiu primordial és la millora dels nivells d'aprenentatge dels nois i noies.

“Caldrà veure si la implantació de la sisena hora comportarà uns resultats millors en l'adquisició de coneixements dels alumnes. Hi ha algun problema de fons que a les escoles se'ns escapa, i no es tracta de la sisena hora. Hi ha molts coneixements que es treballen molt al llarg d'EI i EP i els resultats no són els desitjats. (...) a dins dels claustres hi ha diversitat de maneres de pensar entre els mestres. Per exemple: no cal memòria, no cal taules de multiplicar,... Consentir o exigir...”. (26)